

" آشنایی با محصولات شوینده ، بهداشتی و آرایشی "

(قسمت اول)

تاریخچه:

سابقه بهداشت فردی به دوران ماقبل تاریخ برمی گردد. احتمالاً انسان نخستین دریافته بود که بین پاکیزگی دست و بدن با بیماری ها رابطه وجود دارد. براساس شواهدی که از ۱/۸ میلیون سال قبل به دست آمده است ، انسان های اولیه آب را می جوشاندند و از آن برای شستشو استفاده می کردند. ضمناً آنها خانواده ها و جوامع کوچکشان را برای دسترسی به آب در کنار جوی ها و رودخانه ها مکان می دادند. در آن زمان استفاده از ادرار انسان و حیوانات نیز برای تمیز کردن بدن و لباس رایج بود (ماده قلیایی کربنات آمونیوم که از تخمیر اوره ادرار ایجاد می شود در ترکیب با چربی ها صابون تشکیل می دهد و باعث حذف چرک می گردد).

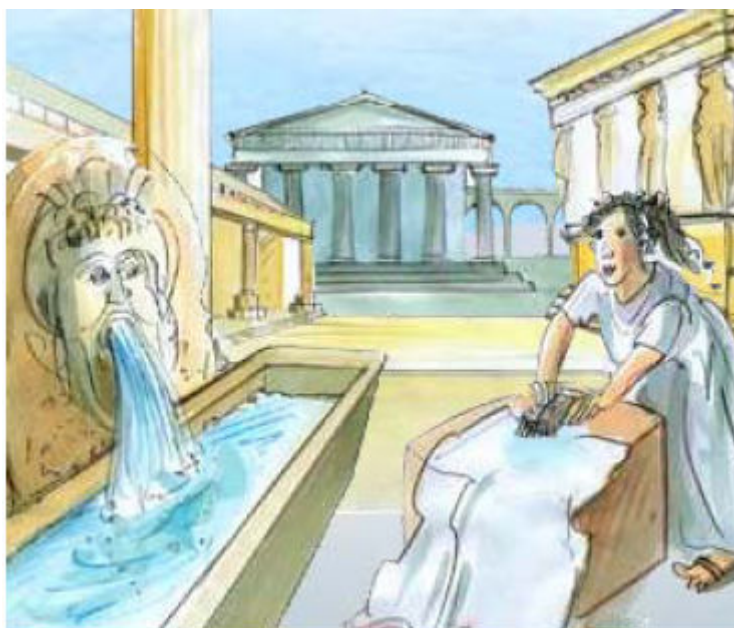

در دوران باستان (۲۵۰۰ ق م تا ۴۷۶ ب م) استحمام و شستشوی لباس توسعه پیدا کرد. در این دوران برای اولین بار از مواد فعال سطحی (سورفکتانت) بعنوان تمیزکننده استفاده بعمل آمد و با ساخت حمام های عمومی حمام کردن بعنوان یک آداب اجتماعی مورد توجه قرار گرفت.

صابون های ابتدایی با عصاره گیری (آبی) از خاکستر قلیایی گیاهان ساخته می شد. بدین منظور گیاهان مدیترانه ای از جنس های *Salsola, Salicornia, Saponaria* بیشتر مورد استفاده قرار می گرفتند.

براساس شواهد تاریخی، واژه صابون (Soap) از نام یک تپه باستانی به نام ساپو (Sapu) در رم اقتباس شده است. در آن محل حیوانات قربانی و اجساد آنها سوزانده می شد. به مرور زمان چربی بدن حیوانات و خاکستر باقی

مانده از آنها با آب باران شسته و وارد رودخانه تiber (Tiber) می گردید. زنان آن منطقه دریافته بودند که گل رس بستر رودخانه خاصیت شویندگی دارد لذا از آن برای شستن البسه و بدن استفاده بعمل می آوردند. تولید هدفمند صابون به ۲۸۰۰ سال قبل از میلاد مسیح برمی گردد. در آن زمان برای اولین بار چربی ها به همراه خاکستر جوشانده شدند تا صابون (نمک اسید چرب) از هیدرولیز قلیایی تری گلیسیرید (استر) شکل بگیرد و گلیسیرین (الکل) بعنوان ماده جانبی ایجاد شود. در آن زمان چربی مورد استفاده معمولاً از بز و چوب مورد مصرف از درخت غان بوده است. زنان برای لکه ببری لباس از خاک لکه ببری (Fullers earth) استفاده می کردند و برای سفید کردن لباس از گاز حاصل از سوزاندن گوگرد (دی اکسید گوگرد) بهره می جستند.

قرون وسطی (۴۷۶ تا ۱۴۵۳ میلادی) در اروپا را باید دوران پسرفت تمدن و بی توجهی به بهداشت قلمداد کرد. در آن زمان مردم یک ترس موهوم نسبت به آب پیدا کردند و آن را عامل بیماری می پنداشتند. خانه ها و خیابانهای شهر از زباله و فضولات پاک نمی شدند و لباس ها ماهها مورد شستشو قرار نمی گرفتند. عدم توجه به بهداشت باعث شد تا طاعون سیاه در قرن چهاردهم میلادی دهها میلیون نفر را به کام مرگ بفرستد. نکته جالب توجه اینکه صنعت عطرسازی در همان سالها برای پوشاندن بوی بد بدن و لباس، رونق چشمگیری پیدا کرد: مسلمانان در قرن هفتم میلادی صابون را به اروپا صادر کردند و کم کم صنعت تولید صابون در غرب پا گرفت. در شمال اروپا صابون را بیشتر از چربی حیوانات (Tallow) بخصوص از چربی گاو و روغن ماهی درست می کردند و در جنوب اروپا (ایتالیا، اسپانیا و جنوب فرانسه) از روغن های گیاهی و بطور ویژه روغن زیتون بهره می جستند، البته صابون ساخته شده از روغن های گیاهی کیفیتی به مراتب بهتر از چربی های حیوانی داشت. بعداً صابون سازها با افزودن رایحه گیاهان معطر به صابون بر جذابیت آن افزودند.

دوران رنسانس (۱۴۵۰ تا ۱۷۰۰ بعد از میلاد) را دوران شکوفایی خرد ورشد هنر در اروپا می دانند. در این زمان برخلاف دوره قبلی که شستشوی بدن را باعث بازشدن روزنه های پوست و ورود عامل طاعون می دانستند، بهداشت فردی برای جلوگیری از بیماری ها موکداً توصیه می شد و پاکیزگی بعنوان یک ارزش اجتماعی مورد توجه قرار می گرفت. به همین دلیل تجارت صابون رونق فراوانی پیدا کرد و کارخانه های زیادی در قرون ۱۶ و ۱۷ میلادی تاسیس شدند. در آن دوران ، بندر مarseille در فرانسه بعنوان یک مرکز اصلی برای تولید صابون در جهان شناخته می شد.

در قرون ۱۸ و ۱۹ میلادی همزمان با رشد روزافزون دانش صنعتی شدن کشورهای غربی ، صابون از حالت یک کالای لوکس و گرانبه خارج شد و بعنوان یکی از ضروریات بهداشت فردی و جزیی از لوازم مصرفی خانوار مورد توجه قرار گرفت. در نیمه قرن نوزدهم بود که دانشمند فرانسوی لویی پاستور ارتباط بین بسیاری از بیماری ها با میکروارگانیسم ها را کشف کرد و از آن زمان به بعد برنامه های بهداشتی و مبارزه با عوامل بیماری زا در تمام نقاط جهان دچار تحول شد. اولین ماشین های لباسشویی پدالی نیز در نیمه دوم قرن نوزدهم اختراع گردید.

قرن بیستم را باید پایان یکه تازی صابون بعنوان یگانه ماده شوینده بدون ولباس قلمداد کرد. محصولی با منشا طبیعی که هزاران سال با اشکال مختلف همراه بشر رشد و تکامل پیدا کرده بود با کشف الکتریسیته و انسان ورود به زندگی ماشینی ، عرصه را به رقبای سنتتیک خود واگذار کرد به گونه ای که امروز به مقدار محدود برای بهداشت فردی (Personal Care) و به مقدار بسیار کمتر برای بهداشت خانه (Home Care) مورد استفاده

در طول جنگ جهانی دوم، تحقیقات بر روی سنتر مواد شوینده شتاب زیادی پیدا کرد. از یک طرف کمبود چربی های حیوانی و گیاهی به دلیل شرایط جنگی و از طرف دیگر نیاز سربازان به شستشوی لباس در آبهای سخت و سرد باعث شد تا دترجنتهای صناعی (Synthetic) پا به عرصه وجود گذارند. نخستین دترجنت صناعی در سال ۱۹۱۶ صناعی سنتز و محصول آن در سالهای ۱۹۳۰ وارد بازار آمریکا شد اما تولید انبوه این محصولات از سال ۱۹۴۶ آغاز گردید. اولین محصول از این مواد که به شوینده ساخته شده (Built Detergent) معروف شد برای شستشوی لباس مورد استفاده قرار می گرفت. این محصول حاوی ماده فعال سطحی (Surfactant) و سازنده (Builder) بود. ماده سازنده با حذف یون های مزاحم باعث می شود که محصول شوینده در هر شرایطی کف کند و چرک را به خوبی از لباس بزداید.

امروزه تعداد زیادی از محصولات پاک کننده، شوینده، بهداشتی و آرایشی در فروشگاهها یافت می شود که با اهداف خاصی تولید می گردند. موضع اثر بعضی از آنها مانند پاک کننده ها و شوینده ها سطوح و لوازم موجود در خانه است (Home care) مانند شیشه شوی، پودر لباسشویی، مایع ظرفشویی و ... اما بسیاری از آنها مانند محصولات بهداشتی و آرایشی، بر روی بدن مورد استعمال قرار می گیرند (Personal Care) مانند: شامپو، خمیردندان، کرم، رژ و ...

